

Pensjon og arbeidsinsentiver

Seminar, Perspektivmeldingen

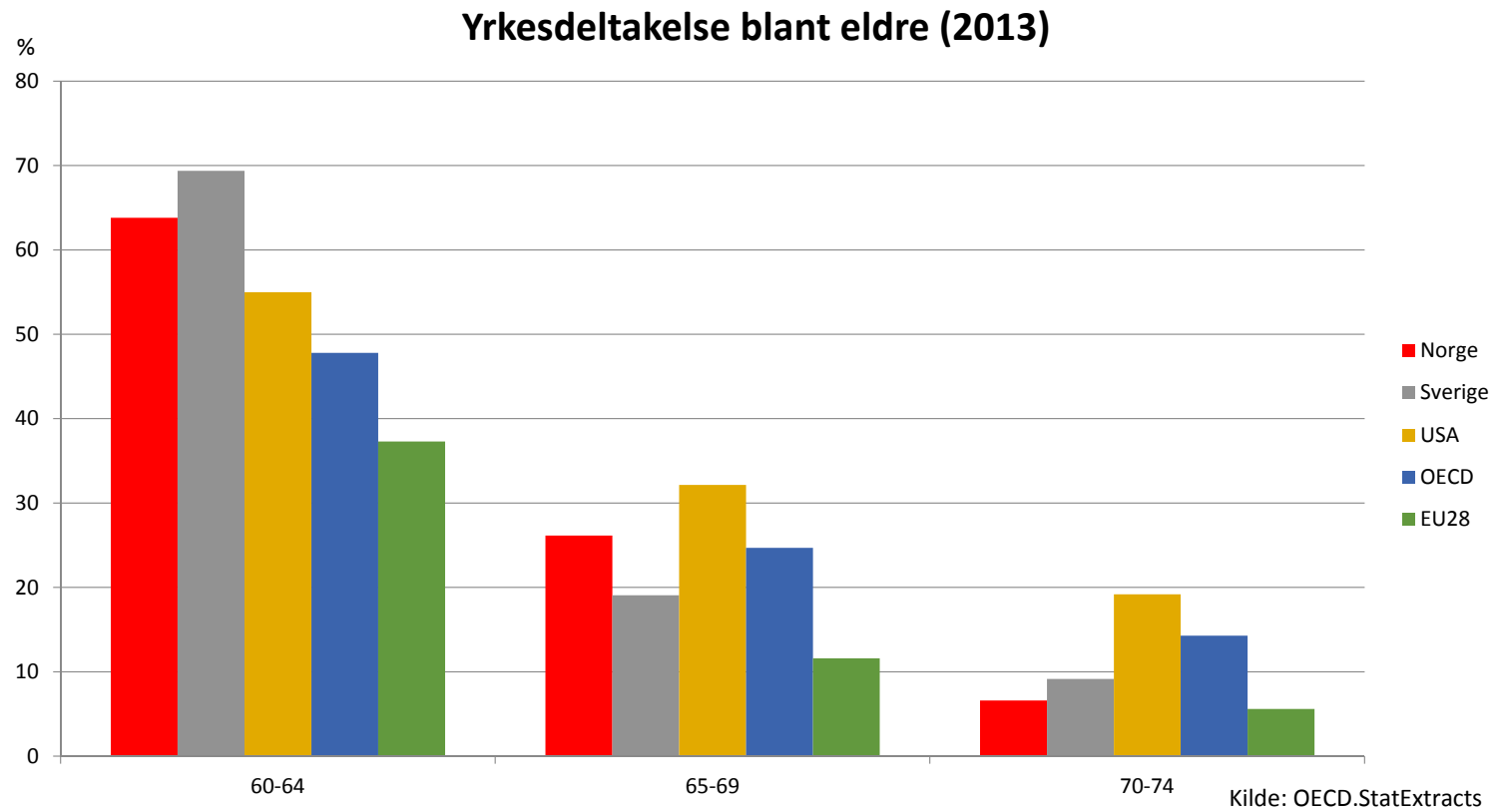
Espen R. Moen
Handelshøyskolen BI
31/3-2016

Disposisjon

1. Innledning.
2. Kort om observerte effekter av pensjonsreformen.
3. Litt om mulige dynamiske (langsiktige) effekter av pensjonsreformen
4. Tar de gamle jobbene fra de unge?
5. Konklusjon

1. Innledning

1. Innledning (forts)

- Stort potensial for økt sysselsetting, særlig i aldersgruppen 65 (62?)-69 år
- Etter pensjonsreformen: Pensjonssystemet (AFP privat sektor) aktuarisk nøytralt
- Høy skatt på arbeid innebærer like vel at de eldres arbeidstilbud er viktig for offentlige finanser
- Overslagsberegning:
  - Anta 5% forlengelse av arbeidstid (anslagsvis 2 år).
  - Anta samme produktivitet som snittet
  - Anta konstant kapitalmengde per arbeider på sikt
  - Gir økt BNP på 5%.
  - Med 50% skatt (inklusive mva og arbeidsgiveravgift) gir det en tilsvarende stor prosentvis økning i skatteproveny. Dette er betydelig.
- Er en slik forlengelse mulig å realisere?

2. Effekter av skattereformen for personer i AFP privat sektor

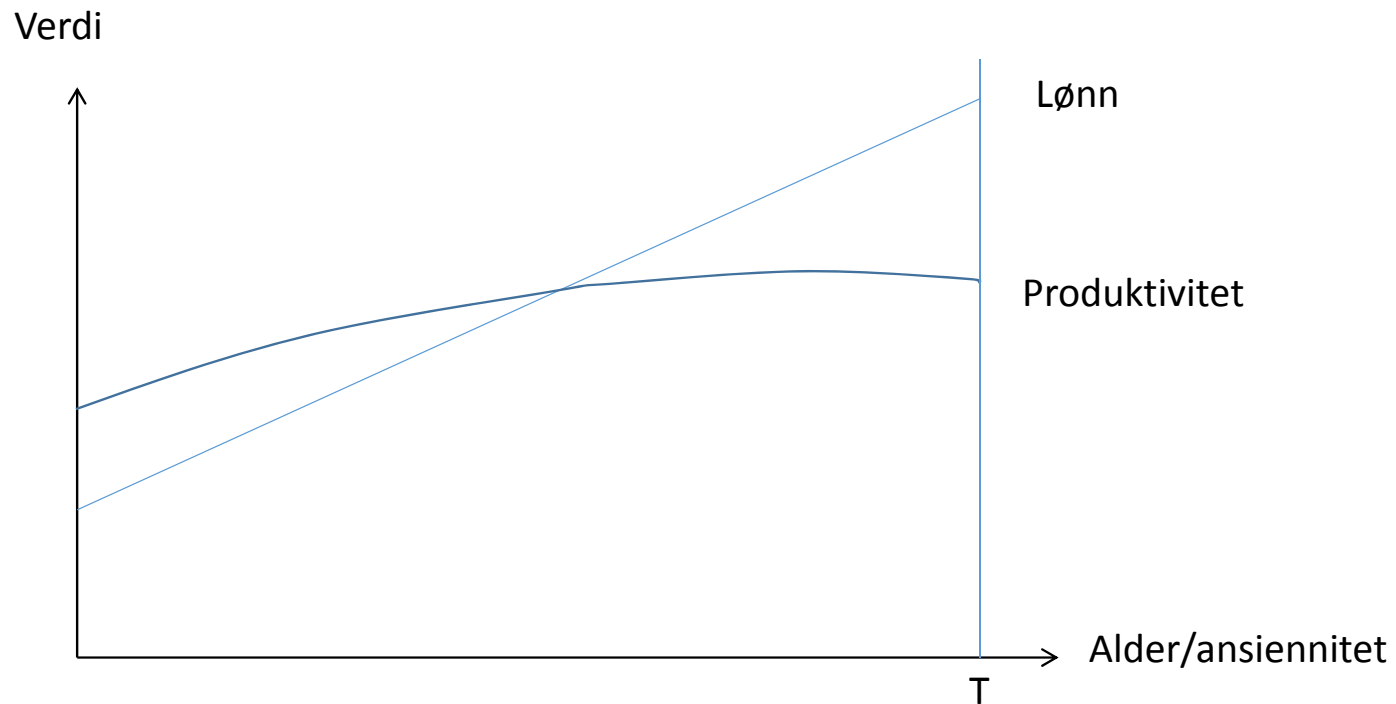
- Hernæs et al (2015). Betydelig effekt
  - Reformen dobler gevinsten ved å arbeide for AFP-ere
  - Øker sysselsettingen med 30% for 63-åringer, 46% for 64-åringer.
  - Elastisitet på hhv 30% og 46%
- Brinch og Vestad (2015). Er dette en stor effekt?
  - Bruker samme tall og metoder, finner at økningen representerer en gjennomsnittlig økning av arbeidstid på omtrent 7 mnd.
  - Ser på økningen i et *livsløpsperspektiv*, og sammenlikner økningen med samlet arbeidstilbud over livsløpet. Elastisiteten blir under 0,02.
- Er glasset halvfullt eller halvtomt?

3. Sterkere effekter på lang sikt (dynamiske effekter)?

- Er det mekanismer i arbeidsmarkedet som gjør at effektene på lang sikt er større enn på kort sikt?
- Høyere pensjonsalder gjør at horisonten forskyves, kan gi selvforsterkende effekter.

3. Lazear (1979): Utsatt lønn

Arbeidstaker «låner» penger til bedriften som ung, får igjen pengene senere
Motiverer til innsats
Lønnen overstiger produktiviteten for senior arbeidstakere

3. Konsekvenser av at «horisonten forskyves»

- Eldre arbeidstakere blir mer attraktive
  - «Utsatt lønn»-komponent skyves ut i tid.
  - Mer attraktivt for bedrifter å la ansatte jobbe lenger.
- Trening og opplæring
  - Lengre tidshorisont gjør det mer attraktivt å investere i eldre arbeidstakere (flere år å kapitalisere investeringen på).
  - Mer produktive arbeidere – mer attraktivt med høy pensjonsalder.
  - Multiplikatoreffekt (forventet høy pensjonsalder – mer trening – høyere produktivitet – enda høyere pensjonsalder, se Boeri 2013, Moen og Rosen 2011).
- Mindre innlåsing
  - «Utsatt lønn»-politikk i bedrifter gir innlåsing
  - Innlåsingeffekten svekkes når tidshorisonten forlenges.
- Livsløstilpasning hos arbeidstakerne

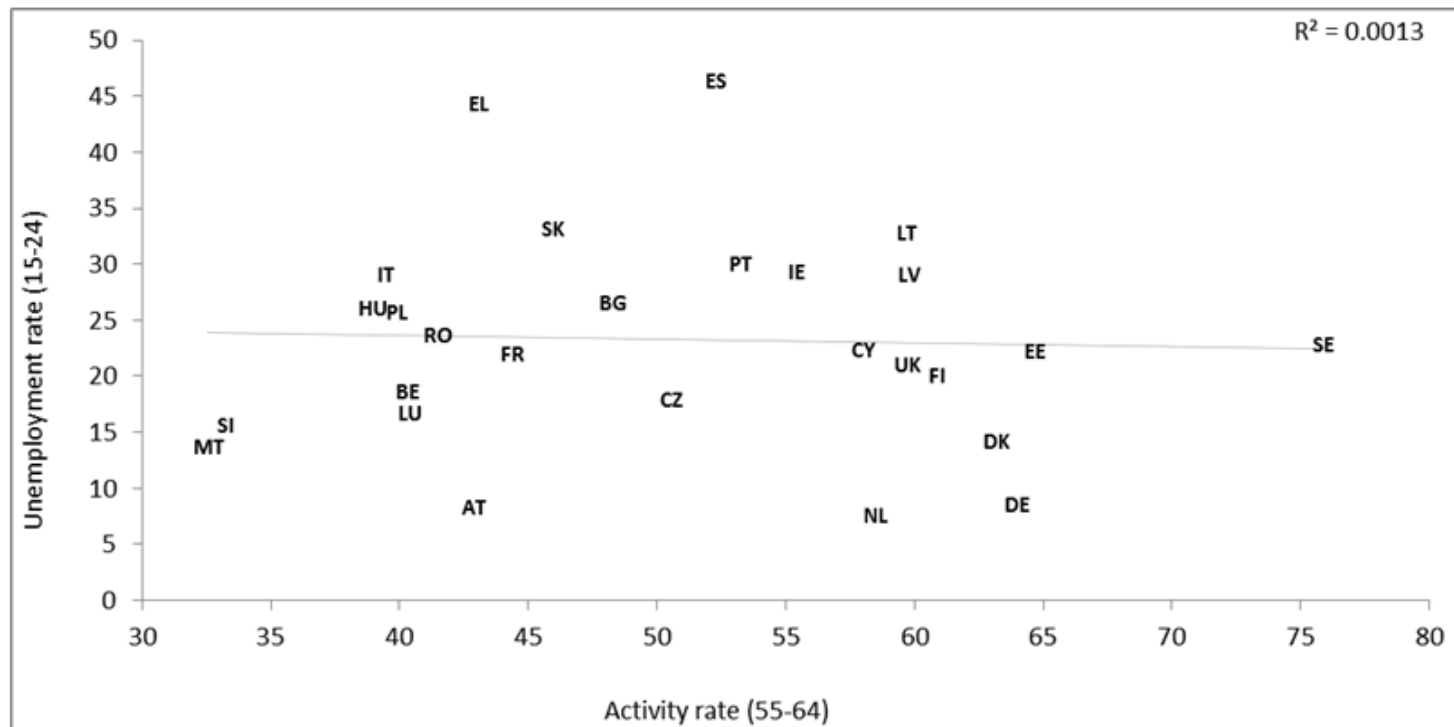

4. Tar de gamle jobbene fra de unge?

- En motivasjon til redusert pensjonsalder i Europa var et ønske om å hjelpe unge inn i arbeidsmarkedet.
- Fører høyere sysselsetting blant eldre til at unge fortrenses?
- **Nei:** Et slikt argument bygger på «the lump of labor fallacy», at antallet arbeidsplasser er gitt.

4. Sammenlikning mellom land (Boeri leder for INPS)

4. Unge-gamle (forts)

- Hvorfor the Lump of labor fallacy?
  - Redusert ansettelsesbehov på mikronivå som følge av høyere pensjonsalder direkte observerbart.
  - Økt sysselsetting som følge av økt kjøpekraft når arbeidsstokken øker ikke direkte observerbart.
- Sysselsetting vil vokse mest i sektorer der etterspørselen er mest inntektselastisk (tjenester).
- Nyere teorier for arbeidsledighet (søketeori, fagforeninger, effektivitetslønn) tilsier at pensjonsalder ikke påvirker likevektsledighet.

5. Konklusjon

- Økt yrkesdeltakelse blant eldre viktig for statens finanser.
- Pensjonsreformen har økt sysselsettingen for personer over 62 år.
- Dynamiske effekter kan gjøre at sysselsettingseffektene kan være sterkere på lang sikt.
- Ingen grunn til å tro at økt sysselsettingsgrad for eldre fører til færre jobber for de yngre.
- Viktig at så store grupper som mulig omfattes av aktuarisk nøytrale ordninger.